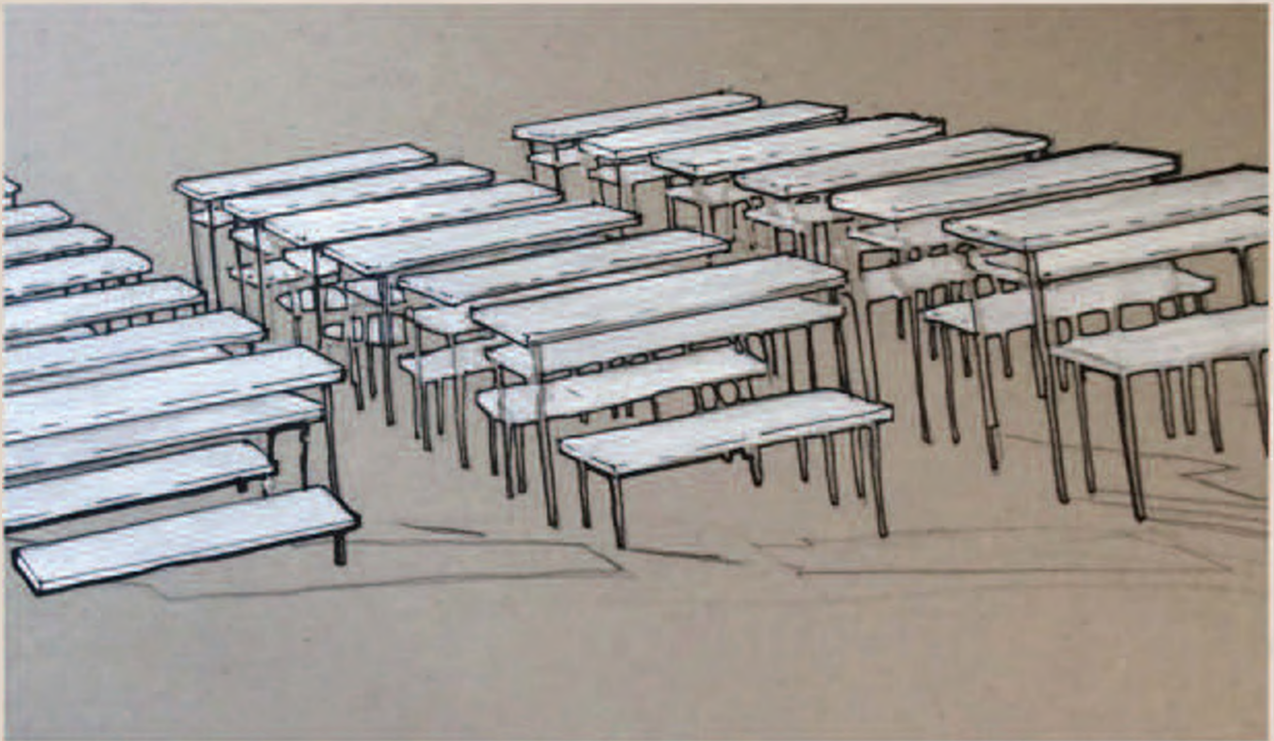
Το Σχολείο της Κοινότητας με την παιδαγωγική Freinet

Χαράλαμπος Μπαλτάς

Παιδαγωγική Ομάδα «Το Σκασιαρχείο»

Αθήνα 2020

Το Σχολείο της Κοινότητας
με την παιδαγωγική Freinet

Χαράλαμπος Μπαλτάς

Παιδαγωγική Ομάδα «Το Σκασιαρχείο»
Πειραματικοί ψηλαφισμοί για ένα Σχολείο της Κοινότητας

Αθήνα 2020

Το Σχολείο της Κοινότητας
με την παιδαγωγική Freinet

Χαράλαμπος Μπαλτάς
Παιδαγωγική Ομάδα «Το Σκασιαρχείο»

Σελιδοποίηση, σχεδιασμός εξωφύλλου: Λίζα Παντελιάδου (behance.net/lizapan)
Το εξώφυλλο του βιβλίου είναι η *Λοξή Τάξη* του Ζάφου Ξαγοράρη που εκτέθηκε στο Μουσείο Μπενάκη. Το “Σκασιαρχείο” την μετέφερε στο Πεδίο του Άρεως τον Οκτώβριο του 2015.

Αθήνα 2020
Έκδοση: Παιδαγωγική Ομάδα «Το Σκασιαρχείο»
ISBN: 978-618-83056-7-0

Το αυτοκίνητο προχωράει κατά μήκος του Μόσχοβα, με τα λασπωμένα νερά, περνάει μέσα από περιφράξεις, ακολουθεί δρόμους, μετά άλλους δρόμους, για να μας αφήσει τελικά μπροστά στην πόρτα ενός σχολείου. Η διευθύντρια έρχεται μόνη της να μας καλωσορίσει, λες και πρόκειται για ένα άδειο σπίτι. Δεν μοιάζει με τη συνηθισμένη υποδοχή στα ρωσικά σχολεία, όπου τα παιδιά προσπαθούν να στριμωχτούν γύρω από τους δασκάλους τους για να υποδεχτούν τους επισκέπτες. Καθώς όμως ανεβαίνουμε τη σκάλα, ένας θόρυβος μας πνίγει. Δεν χρειαζόμαστε άλλο τον οδηγό: πηγαίνουμε εκεί όπου μας καλούν οι παιδικές φωνές. Γιατί όλος αυτός ο θόρυβος; Παιγνίδι ή εργασία; Σήμερα 17 Σεπτέμβρη, είναι η τρίτη μέρα μαθημάτων στα σχολεία της Μόσχας και τα παιδιά σε αυτό το σχολείο οργανώνουν ελεύθερα τη ζωή και την εργασία τους. Είναι όλα τους εκεί συγκεντρωμένα για τη γενική συνέλευση. Μόνο τα πολύ μικρά, οκτώ ή εννιά ετών απασχολούνται στη διπλανή αίθουσα καθώς είναι πολύ νωρίς για να πάρουν πάνω τους τα βάρη και τις ευθύνες της σχολικής κοινωνίας.

Με την άφιξή μας βέβαια, καθένας γυρίζει να μας κοιτάξει. Υπάρχει μια μικρή στιγμή αναταραχής μέσα στο πλήθος και μερικά παιδιά μας παραχωρούν τη θέση τους. Εντούτοις η πρόεδρος, ένα κοριτσάκι δεκατριών-δεκατεσσάρων ετών, όρθια στο τραπέζι της, συνεχίζει ψυχρά τις επεξηγήσεις της. Εξοικειώνει τους νεοφερμένους με τη σχολική οργάνωση, διηγείται πώς ονομάστηκαν οι οδηγοί των τάξεων και η Επιτροπή του σχολείου. Μερικά χέρια υψώνονται για να ζητήσουν διευκρινήσεις. Και τότε απαντάει η δασκάλα, όχι για να «διατάξει» κάτι, αλλά για να εξηγήσει πώς λειτουργούσαν και λειτουργούν οι οργανώσεις των Πιονέρων, οι συνελεύσεις τάξεων κλπ. Μια τελευταία λέξη από την πρόεδρο: «Και τώρα, συνέλευση σε κάθε τάξη για να ιδρυθούν οι Συνελεύσεις των τάξεων. Αυτές οι Συνελεύσεις των τάξεων θα συγκεντρωθούν στη συνέχεια πάλι εδώ για να εκλέξουν τη Συνέλευση του σχολείου. Εμπρός!». Και το θορυβώδες τιτιβίζον πλήθος διαλύεται.

Μπαίνουμε κι εμείς σε μια τάξη για να παρακολουθήσουμε τις συζητήσεις και τις αποφάσεις από τις οποίες θα προκύψει η οργάνωση της πειθαρχίας και της εργασίας. Εδώ όμως δεν είμαστε απολύτως σύμφωνοι! Υπάρχουν μερικοί παθιασμένοι που θέλουν να πάρουν το λόγο όλοι μαζί. Ο Γκρίτκα, αδύνατος και νευρικός, κουνιέται από τη θέση του, με σηκωμένο το χέρι, βγάζει κατά διαστήματα κραυγές που είναι κάποιο όνομα ή κάποιο κάλεσμα. Η προσωρινή πρόεδρος που κι εδώ είναι κορίτσι, θα ήθελε πολύ να σωπάσουν αυτοί οι φλύαροι. Οι κινήσεις της δεν είναι αρκετές. Έτσι σφυρίζει με μια σφυρίχτρα που βγάζει ένα τόσο στριγκό ήχο που φέρνει ηρεμία για μερικά δευτερόλεπτα. Δεν ξέρουν όμως πολύ καλά τι θέλουν. Έτσι ο Γκρίτκα κάνει μια πρόταση: «Ας ιδρύσουμε μια Επιτροπή που θα μελετήσει τι πρέπει να γίνει και μετά, ξανασυζητάμε». Αυτή η λύση γίνεται αποδεκτή. «Σόνια! Σόνια! στην προεδρία, φωνάζουν από παντού». Το κοριτσάκι που καλείται με αυτό το όνομα, αρχικά διαμαρτύρεται, μετά όμως σηκώνεται δειλά. Η πρόεδρος της παραχωρεί τη θέση της, το τετράδιο, το μολύβι και τη σφυρίχτρα. «Εμπρός λοιπόν! Τα ονόματα για την επιτροπή!»

Τα ονόματα καταφθάνουν. Και να που η λίστα συμπληρώθηκε. Την υιοθετούν. Και το πλήθος σκορπίζει με σπρωξιές. Μέσα στην άδεια και ήρεμη τάξη τώρα μπορούμε να δούμε συγκεντρωμένους γύρω από το τραπέζι, γονατιστούς στους πάγκους, με το σώμα σκυμμένο στο τραπέζι τους επτά ή οκτώ αντιπροσώπους, να συζητούν νευρικά, με τα κεφάλια τους δίπλα - δίπλα για την οργάνωση της τάξης. Τι κάνουν οι δάσκαλοι θα μου πείτε; Αντέχουν αυτό το θόρυβο; Ανέχονται αυτές τις προσπάθειες; Οι δάσκαλοι έχουν οδηγίες να αφήσουν τους νέους να δράσουν, να οργανώσουν ελεύθερα την εργασία τους και τη ζωή τους, προκειμένου να μάθουν όχι μόνο να υπακούουν σε ξερές εντολές αλλά και να δέχονται εντολές. Οι δάσκαλοι βλέπουν καλοπροαίρετα και υπομονετικά αυτή τη ζωή. Τώρα ξέρουν ότι αυτές οι συζητήσεις δεν είναι άγονες, ότι η κοινή αντιμετώπιση θα δώσει μια νέα πειθαρχία και μια αυξημένη θέληση για εργασία. Φεύγουμε μέσα στο θόρυβο που χάνεται με τα πηγαινέλα των παιδιών, που είναι πια πεπεισμένα για την παιδαγωγική και κοινωνική αξία της αυτοδιαχείρισης της οποίας την οργάνωση μόλις είδαμε.

(μετάφραση Ειρήνη Καλαπανίδα)

Celestin Freinet, Ένα σχολείο στη Ρωσία, Γαλλία 1925

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

8 **Εισαγωγή**

10 **Η μετάβαση από την Παιδική Ηλικία στην Υποκειμενικότητα**

24 **Το παράδειγμα του 35ου Δημοτικού Σχολείου Εξαρχείων**

32 **Παιδική εφημερίδα «Τ' αετόπουλα», τχ. 1, 2018**

46 **Παιδική εφημερίδα τοίχου «Τ' αετόπουλα», τχ. 1, 2018**

50 **Παιδική εφημερίδα τοίχου «Τ' αετόπουλα», τχ. 2, 2019**

54 **Παιδική εφημερίδα «Τ' αετόπουλα», τχ. 2, 2019**

68 **Κάνοντας διαδρομές στην κοινότητα**

Στο δρόμο για το τυπογραφείο

69 Η χρονιά που πέρασε

71 Γάτες παντού!

73 Κάνοντας μικρές συνελεύσεις στην πόλη

75 Λογοτεχνία στην πόλη

77 Με την πλανόδια βιβλιοθήκη μας

79 Ο κήπος βλέπει

82 Μες στο μουσείο θέλω να μπω

84 Τα παιδιά - πουλιά των Εξαρχείων

85 Δουλεύοντας μέσα κι έξω από το σχολείο

87 Αρχιτεκτονική και Παιδαγωγική

89 Μια καινούρια χρονιά αρχίζει

92 **Για ένα δημόσιο σχολείο της κοινότητας**

92 **Κλείνοντας - ένας δραματικός επίλογος**

Αφιερώνεται στην Αθηνά,
την Έλενα, τη Λίζα
και τη Σοφία

Το σχολείο της κοινότητας είναι ανοιχτό προς τα μέσα, εισάγοντας λόγους όπως καταπιεστές, ιεραρχίες, ρατσισμούς, ιδεοληψίες, κοινές γνώμες, δοξασίες, υποτιμήσεις, φοβίες, ολοκληρωτισμούς, ιδεολογίες, πολέμους, ανισότητες, οικογενειακές παραδόσεις, πλειοψηφίες/ μειοψηφίες, βία, θρησκείες, μητρικές γλώσσες, σώματα, σεξουαλικότητα και κρατικές πολιτικές. Αλλά αυτό που θα εισάγει θα το διορθώσει, θα το αντιγράψει, θα το μετασχηματίσει και θα το επιστρέψει εκ νέου για τη διάχυσή του πάλι στην κοινότητα,. Εξάγοντας αυτή τη φορά όμως, γνώσεις, αλήθειες, συμμετοχικές παρατηρήσεις, μετρήσεις, μεταφράσεις, ενοράσεις, βλέμματα, δικαιοσύνη, κατασκευές, μιμήσεις, ρητορικές, πειθώ, ισότητες, επιθυμίες, συμπτώματα, όνειρα, συμβάντα, χειρονομίες, δημοσιότητα, αποκαταστάσεις, αναπληρώσεις, συλλογικές δράσεις, διαμαρτυρίες, διαδηλώσεις, διαδρομές στην πόλη, αφισοκολλήσεις και απόλαυση. Το τρίπτυχο αυτού του σχολείου είναι τάξη – αυλή – κοινότητα και ο στόχος του είναι η αναμέτρηση μ’ αυτόν τον κόσμο.

Κεντρική ιδέα σ’ αυτή την αντίληψη είναι το ανοιχτό προς τα έξω σχολείο και η παραγωγή μέσα από τα υλικά δίκτυα σθεναρών σχέσεων με πολλούς ενήλικες που μπορούν να αντικαταστήσουν την απώλεια της αυθεντίας των γονιών και των εκπαιδευτικών. Βασικά στοιχεία αυτού του άμεσου - δημοκρατικού σχολείου είναι οι αίθουσες - εργαστήρια, ο κήπος, ο σπόρος, οι ομάδες χωρίς αρχηγό, το συμβούλιο τάξης, η βιβλιοθήκη, η παιδαγωγική της αυλής, τα παραδοσιακά παιχνίδια, το τυπογραφείο, οι μαθητικοί συνεταιρισμοί, η υιοθέτηση χώρων εκτός σχολείου, η κίνηση, η αφή, η συνεργασία, η συνέλευση των ζώων, το ποδήλατο, η αλληλογραφία, η έκδοση εντύπων, ο κινηματογράφος, το ραδιόφωνο και η άφοβη χρήση της πολιτικής. Τι μπορούμε να ρωτήσουμε ως άξιο να ερωτηθεί σήμερα; Ίσως, αν το σχολείο θα το εγγράψουμε στον άμεσο κόσμο της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών κινημάτων ή στον κοσμοπολιτισμό, με κύρια χαρακτηριστικά την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη, την μετανάστευση και την παγκοσμιοποίηση. Οι ιδέες του Freinet, με την δημιουργία του «Σκασιαρχείου» γνωρίζουν αυτά τα τελευταία δέκα χρόνια τον ευρύτερο μετασχηματισμό της ελληνικής εκπαίδευσης. Οι διαδρομές στην πόλη με τα παιδιά, η αποσχολειοποίηση, οι κοινότητες μάθησης, η τέχνη στον δημόσιο χώρο και οι επιτελέσεις του χώρου με τον χρόνο δημιουργούν τις σχέσεις παιδαγωγικής και αρχιτεκτονικής αυτού του ουτοπικού σχολείου. Το σχολείο είναι μπροστά στην πρόκληση να αναζητήσει μια (δι)εθνική και ταξική επιλογή κοινωνικού μετασχηματισμού που θα στηρίζεται στην παραγωγική ανασυγκρότηση της ελληνικής κοινωνίας, τα κοινωνικά κινήματα, τους σχολικούς συνεταιρισμούς την κριτική στον θετικισμό και τις αναδυόμενες υποκειμενικότητες των παιδιών ή να ολοκληρώσει περαιτέρω τις μορφές της έμμεσης εκπροσώπησης στη δημοκρατία, του φιλελευθερισμού και του καπιταλισμού ενάντια στις κοινότητες. [Μπ. Μπ.]

Εισαγωγή

Στοχεύουμε σ' ένα σχολείο της κοινότητας. Ξεκινώντας με την τεχνική του Freinet «Τι νέα;», κάνοντας μικρές συνελεύσεις των παιδιών, δουλεύοντας με το τυπογραφείο, την υπαίθρια τάξη, τις συλλογικές δράσεις, τον κήπο, τον συνεταιρισμό και το τρίπτυχο τάξη - αυλή – κοινότητα, ξεκινάμε τη μέρα μας. Η καθημερινότητα ενώνει τη θεωρία με την πράξη και γίνεται πειραματισμός.[1] Η μετάβαση από τη γραφή στην τυπογραφία και στη βιβλιοθήκη, από το πολιτισμικό περιβάλλον στον κόσμο των ΜΜΕ και στο συμβούλιο τάξης, είναι η κεντρική ιδέα του σχολείου – εργαστηρίου αρχιτεκτονικής για την παραγωγή της υποκειμενικότητας με βάση το σχήμα της υποκειμενικότητας στον Foucault μέσα/ έξω. Οι σκοποί της Θεσμικής Παιδαγωγικής αφορούν την υποστήριξη των τεχνικών Freinet, τον διάλογο της κριτικής σκέψης με τους παραδοσιακούς «κανόνες», την ενεργή ιδιότητα του πολίτη ως παραγωγή δημόσιας σφαίρας, τη χρήση υποστηρικτικών δομών και υπηρεσιών και την αποσχολειοποίηση, με τη σχέση των παιδιών με τους χώρους μέσα κι έξω από το σχολείο, με την μέθοδο της συμμετοχικής παρατήρησης. Οι στόχοι μας αφορούν τους πολλαπλούς λειτουργικούς εγγραμματισμούς (γνωστικό, συναισθηματικό, οπτικό, τεχνολογικό, πολιτικό, στοχαστικό, κοινωνικό), με έμφαση στην διαθεματικότητα και την κριτική στα αναλυτικά προγράμματα. Στοχεύουμε στο ανοιχτό, συνεργατικό και συνεταιριστικό σχολείο της κοινότητας. Ένα (ή πολλά) σχολείο που αναφέρεται στην Κριτική Παιδαγωγική, την αντί – οιδιπόδεια και την ανταγωνιστική παιδαγωγική, αυτή που είναι ενάντια στη διοίκηση, όπως και στην Θεσμική Παιδαγωγική (Freinet, Freire, Lobrot, korczak, Guattari).

Το σχολείο στην παιδαγωγική μας δεν είναι μόνο ένα κτίριο αλλά μια «νήσος» με διαδρομές, (πεζοδρόμια, δρόμοι, πεζόδρομοι, ήπια κυκλοφορία, πράσινες διαδρομές, ιστορικοί περίπατοι μονοπάτια, ποδηλατόδρομοι, δρόμοι με αμαξίδια), με ελεύθερους και δομημένους χώρους, με πλατείες, παιδικές χαρές, λόφους και πάρκα. Η κίνηση είναι ίδιον του μοντερνισμού, η κίνηση που είναι απελευθερωμένη από την γυμναστική που την μονοπωλεί. Και η άμεση δημοκρατία της συνέλευσης των παιδιών αφορά συνολικά την κίνηση, τη ζωή, την κοινότητα και την αφή, δουλεύοντας το τρίπτυχο τάξη – αυλή – κοινότητα και την υπαίθρια διδασκαλία (φορητό τυπογραφείο, κινητή βιβλιοθήκη, μικροφωνική, Κ.Ο.Κ., συμμετοχικός σχεδιασμός).

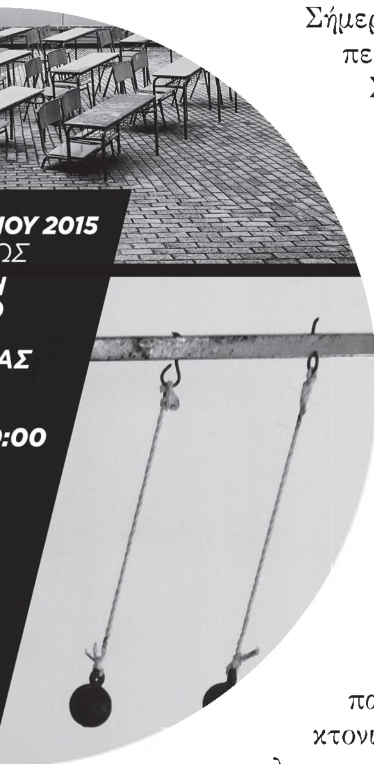
Αυτή είναι η λογική των δικτύων στην εκπαίδευση με την παιδαγωγική Freinet. Η αποσχολειοποίηση χρησιμοποιείται ως αναγκαίο στάδιο διάνοιξης του θεσμού της εκπαίδευσης προκειμένου να τεθούν ζητήματα κίνησης των παιδιών στην πόλη, συγχρόνως με την επιτέλεση της γνώσης (χώρος, χρόνος, κίνηση, πραγματικότητα, ιστορικότητα, δημόσια νοήματα), μιας γνώσης που είναι μέσα/ έξω από το σχολείο. Το παιδί - γίγνεσθαι (ποδήλατο, ποιητής, επιβάτης, οδηγός, φανταστικός ταξιδιώτης, πολίτης, καταναλωτής, τουρίστας, μειοψηφία, αρχιτέκτονας, εποχούμενος, αναγνώστης, εικαστικός, πρόσφυγας) είναι το παιδί που βεβηλώνει την πόλη κάνοντάς την παιγνιώδη, βγάζοντας από τη θέση την εργαλειακή πρόσληψη των εμπορευμάτων της. Η πόλη με το νομαδικό υποκείμενο των παιδιών γίνεται περιπέτεια μάθησης που υπερβαίνει όρια, πόρτες και κατώφλια.

Δουλεύοντας είκοσι χρόνια στο 35ο Δημοτικό Σχολείο Εξαρχείων, η περίοδος των πειραματισμών της ομάδας με την παιδαγωγική Freinet ξεκινά τα τελευταία δέκα, μετά το θάνατο του Αλέξη Γρηγορόπουλου το 2008. Σ' αυτήν έχουν πάρει μέρος παιδαγωγοί, όπως η Αθηνά Καρανάση, η Έλενα Μολασιώτη, η Ελισάβετ Παντελιάδου και η Σοφία Λιούλια. Αλλά και αρχιτεκτόνισσες όπως η Ειρήνη Βαλληνδρά και η Ναταλία Μπαζαίου με την αρχιτεκτονική ομάδα

1 Δες John Roberts, ***Για μια φιλοσοφία της καθημερινής ζωής***, μετάφραση Γιώργος Καράμπελας – Μπάμπης Μπαλτάς, Futura 2003, σελ. 9- 35.

μας «Athens superscript» που κάναμε την πόρτα - βιβλιοθήκη της οδού Σουλτάνη. Η ελληνική κρίση (2010 - 2018), η ενασχοληση μου με την αρχιτεκτονική και η παρουσία μου ως Υπεύθυνου Αγωγής Υγείας στην Α' Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Αθηνών (2010 - 2012) με προσανατόλισαν στο κοινοτικό ιδεώδες και το σχολείο της κοινότητας που αποβλέπουμε.

Πρόκειται για ένα σχολείο που συνέβαλλε προδρομικά στη δημιουργία της Παιδαγωγικής Ομάδας «Το Σκασιαρχείο». Το 35ο Δημοτικό Σχολείο των Εξαρχείων, είναι ένα μοντέρνο δημοτικό σχολείο στο κέντρο της Αθήνας της γενιάς του '30, μικροαστικό στο παρελθόν και τώρα διαπολιτισμικό. Αρχιτεκτονικά είναι το ξεχωριστό κτίριο του Νικολάου Μητσάκη και παιδαγωγικά σ' αυτό δίδαξε ο Παναγής Δημητράτος και ο Χάρης Πάτσης. Τα μεταπολεμικά χρόνια που ακολουθούν η παιδαγωγική με την αρχιτεκτονική συνομιλούν, αλλά χωρίς προοδευτικούς παιδαγωγούς. Η παιδαγωγική έχασε το ριζοσπαστικό πρόσημο του μεσοπολέμου λόγω του εμφυλίου πολέμου και του αντικομουνισμού.

Σήμερα η αρχιτεκτονική συνεργάζεται εκ νέου με την παιδαγωγική και παράγουμε περισσότερους χώρους για τα παιδιά που τους επιτελούμε με την χρονικότητα. Στην τάξη (κλειστή και υπαίθρια) δουλεύουμε με τις τεχνικές Freinet (εφημερίδα, τυπογραφείο, μικρά βιβλία, αλληλογραφία, κήπος, κινηματογράφος, όχι πια αναγνωστικά, βιβλιοθήκη, ραδιόφωνο, εφημερίδα τοίχου, συνεταιρισμός, θέατρο σκιών, χάρτες, κλασέρ) και τη θεσμική παιδαγωγική (συμβούλιο τάξης, τι νέα;, συνέλευση των ζώων, φιλοσοφία με παιδιά). Ο μετασχηματισμός όμως της παιδαγωγικής πράξης σε κοινότητες μάθησης αφορά την επέκταση των ορίων της σχολικής κοινότητας, πέρα από την αίθουσα, με την υιοθέτηση κι άλλων συμπληρωματικών χώρων μέσα κι έξω από το σχολείο. Και οι επιτελέσεις του χώρου με τον χρόνο (λογοτεχνία, μουσική, θέατρο, επιστήμες, ιστορία, πολιτική) γίνονται το νέο στοιχείο της παιδαγωγικής. Τελικά οι χώροι συνδέονται με την λογική των δικτύων, το πάρκο, το μουσείο, το δημόσιο χώρο, την τέχνη, την δημόσια γλυπτική, τα κοινωνικά κινήματα και την πρόληψη.

Η πόλη είναι το πεδίο του ανοιχτού προς τα έξω σχολείου. Του σχολείου που από ίδρυμα γίνεται θεσμός είναι η λογική των δικτύων και η επιτέλεση των σχέσεων χώρου και χρόνου. Τα όρια είναι οι σχέσεις εξουσίας. Το παραδοσιακό σχολείο διαιρεί την υποκειμενικότητα σε τάξη (κεφάλι - νους) και αυλή (σώμα). Η παιδαγωγική μας ενώνει εκ νέου τα όργανα του σώματος και ανατρέπει το αρχιτεκτονικό σχήμα τάξη – διάλειμμα – τάξη. Είναι το άνοιγμα από τα μικρά όρια της συνέλευσης των παιδιών στην ελευθερία και η αντιπαράθεσή μας με την κρατική και γονεϊκή πολιτική της ασφάλειας. Η εφαρμογή της Σύμβασης για τα δικαιώματα του Παιδιού (άρθρα 12 – 17), τα άγραφα δικαιώματα του χώρου, η μετατροπή των παιδιών από αόρατα σε ορατά και οι δρόμοι ως εργαστήριο φυσικών και κοινωνικών επιστημών ή παιγνιώδους βεβήλωσης, είναι η μεταμόρφωση της παιδικής ηλικίας σε πολιτικό υποκείμενο των παιδιών σε «γίγνεσθαι - μειοψηφία», όπως θα έλεγε και ο Deleuze με τον Guattari, για την επιστροφή των αισθήσεων στην πόλη, όπως θα έλεγε ο Ranciere. Αυτό που επεξεργαζόμαστε είναι το δημόσιο νόημα που παράγεται στην κοινότητα, το εισάγουμε στο σχολείο μαζί με το ιδιωτικό και το επιστρέφουμε σ' αυτή με τη μορφή της συλλογικής δράσης. Η μεθοδολογία μας δεν διαφέρει απ' αυτή των κοινωνικών κινημάτων. Και αποβλέπουμε φαινομενολογικά αυτό το δημόσιο νόημα και η διαπραγμάτευσή του μέσα κι έξω από το σχολείο να γίνεται αιτία διόρθωσης του κόσμου.

Μπάμπης Μπαλτάς

Αθήνα 2020